

Motion till riksdagen 2011/12:So621

av **Gunvor G Ericson m.fl. (MP)**

Politik för folkhälsa och livskvalitet

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att öka kunskapen i samhället om vad som främjar hälsa utifrån forskningen om folkhälsovetenskap och miljövetenskap.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att en nationell folkhälsokommission bör tillsättas för att ta fram strategier och åtgärdsprogram för att minska skillnaderna i hälsa i Sverige.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att stärka folkhälsoforskningen och särskilt interventionsforskningen.¹

¹ Yrkande 3 hänvisat till UbU.

Fel! Okänt namn på

Inledning

En god och jämlik hälsa är ett övergripande mål för Miljöpartiet de gröna som en del av visionen om det långsiktigt hållbara samhället. För att åstadkomma en god och jämlik hälsa krävs investeringar i både människor och miljö. Vi måste skapa förutsättningar i samhället för människor att kunna göra goda val. En hälsosam miljö, en meningsfull tillvaro med aktivt deltagande i samhället samt ekonomisk trygghet är grundläggande delar för en god och jämlik hälsa hos befolkningen. En god och jämlik hälsa är också en frihetsreform som ger förutsättningar för livskvalitet.

Folkhälsa har en tydlig koppling till både miljöfrågor och fördelningspolitik. Att främja hälsa är ett sätt att utveckla samhället mot långsiktig hållbarhet både ekologiskt, socialt och ekonomiskt. Begreppet hälsa utgår från den enskilda individen och handlar om ett samspel mellan människan själv och det omgivande samhället. Begreppet folkhälsa är ett uttryck för befolkningens samlade hälsa och beskriver både hur hälsa fördelas mellan olika grupper och den totala nivån på befolkningens hälsoläge.

Arbetet för en bättre miljö och folkhälsoarbetet måste gå hand i hand. En rad miljöfaktorer påverkar människors hälsa i hög grad. Luftföroreningar, framför allt i form av små partiklar, är en mycket stor och kraftigt underskattad hälsorisk som kan knytas till 6 000–8 000 dödsfall årligen, framför allt i hjärt- och lungsjukdomar. Trafiken orsakar idag fler dödsfall genom sina miljöeffekter än på grund av olyckor. Buller är ett annat underskattat hälsoproblem där det finns belegg för att en höjd bullernivå medverkar till en ökad frekvens av hjärtinfarkter. Kemikalier bidrar till en lång rad av sjukdomar, exempelvis allergier.

I ett globalt perspektiv är miljöfaktorer ett ännu större hälsohot bland annat genom att riskabla verksamheter dumpas till fattiga länder där hälsovård och förebyggande verksamheter saknas. Klimatförändringar bidrar redan idag till ett ökat antal dödsfall genom infektionssjukdomar som sprids till nya områden, och genom diarrésjukdomar orsakade av brist på rent vatten. En god folkhälsa och en bra miljö är båda viktiga kriterier på en hållbar utveckling.

Förebyggande arbete måste prioriteras och ges större tyngd både i politiken och i den offentliga ekonomin. Dagens kortsiktiga ekonomiska tänkande ger inte tillräckliga förutsättningar för en långsiktigt hållbar samhällsutveckling.

Det finns flera olika beräkningsmodeller för samhällets kostnader för ohälsa. Enligt socioekonomiska beräkningar av nationalekonomerna Ingvar Nilsson och Anders Wadeskog kostar en långtidssjuk person närmare 350 000 kr årligen och en person med psykisk diagnos ca 400 000 kr. Alkoholism och drogmissbruk kostar samhället det tredubbla.

”Allt hänger ihop”

Tre perspektiv hänger ihop och måste vara i balans för att åstadkomma långsiktig hållbar utveckling, det sociala, det ekologiska och det ekonomiska. Människor i rika länder får inte längre verkliga hälsofördelar och ökad livslängd av ekonomisk tillväxt. Samtidigt sätter den globala uppvärmningens problem och miljön gränser för ökad konsumtion. Om våra gemensamma resurser i ekonomin används klokt så bidrar de till hållbar utveckling och jämlik hälsa, men om ständig tillväxt prioriteras utan att hänsyn till miljö och sociala aspekter tas skadas livsförutsättningarna och därigenom vår hälsa. Genom att tydliggöra vilka faktorer som främjar hälsa och hållbar utveckling blir det också synligt att de är åtgärdbara genom politik. Folkhälsoarbetet löper genom alla politikområden. Essensen av folkhälsa är att kunna se de samhälleliga strukturer och sammanhang som skapar förutsättningar för hälsa respektive ohälsa. Det är att se konsekvenser av politiska förslag i ett brett folkhälsopolitiskt perspektiv.

Det sociala perspektivet

Ett samhälle med stora sociala och ekonomiska klyftor skapar ohälsa. Vad som uppfattas som livskvalitet kan vara olika för olika människor. Inom folkhälsoforskningen är det dock tydligt att känsla av sammanhang och att kunna påverka sin situation är centralt för de allra flesta, vilket också varit utgångspunkt för Miljöpartiets politik ända sedan partiet bildades. Levnadsvillkor och hälsa samspelar också med arbetsmarknad, sysselsättning och ekonomisk utveckling. Att känna sig behövd, att få vara delaktig i en gemenskap till exempel på en arbetsplats är välkända ”frisk”-faktorer.

Förebyggande insatser på folkhälsans område kan vara lika viktiga som arbetsmarknadspolitiska program när det gäller att öka utbudet av arbetskraft¹.

Det ekologiska perspektivet

Miljö är nära sammanbundet med livskvalitet och hälsa. Samtidigt som sjukvården utvecklats under det senaste seklet har människans aktiviteter också påverkat miljön och livsförutsättningarna. Hon har fiskat och jagat och huggit ned skog så till den grad att hela ekosystem förstörts. Hon använder fossila bränslen och sprider föroreningar så att jordens luft, vatten, jordar och klimat blir ohälsosamma. Den ökande användningen av kemikalier och hormonstörande ämnen påverkar inte bara naturen, utan också vår hälsa.

¹ Professor Dennis Vägerö, CHESS, Center for Health Equity Studies vid Stockholms universitet och Karolinska Institutet.

Fel! Okänt namn

Det ekonomiska perspektivet

Ekonomisk politik styr fördelningspolitik och beteenden. Regional utveckling genom till exempel infrastrukturplanering, nationell skattepolitik och samhällets trygghetssystem påverkar hur inkomster och kapital fördelas och kan utjämna eller öka socioekonomiska skillnader. Exempelvis har jobbskatteavdrag inneburit att ekonomiska skillnader ökat mellan dem som är sjukskrivna och dem som jobbar men också mellan pensionärer och löntagare. Ett annat exempel är trängselavgifter i städerna som minskat buller och förbättrat luftkvaliteten. Det finns inget självklart samband mellan ökad BNP och ökad hälsa. Ekonomisk tillväxt leder inte automatiskt till en ökad livslängd eller en bättre hälsa. Ekonomisk politik kan dock utformas så att den främjar folkhälsan.

Att känna delaktighet och att kunna försörja sig bidrar till ekonomisk och social trygghet vilket är hälsofrämjande. Men i rika länder bidrar en fortsatt ökning av den genomsnittliga levnadsstandarden och inkomstnivån allt mindre till hälsan².

Folkhälsoforskning och strategier för modernt folkhälsoarbete

Miljöpartiet vill bygga folkhälsopolitiken på bred kunskap. Folkhälsovetenskap (public health science) är ett tvärvetenskapligt område som studerar samhällsstrukturens, arbetslivets, miljöns och vårdsystemets betydelse för befolkningens hälsa liksom hälso- och sjukvårdens effektivitet.

Begreppet socialt kapital är något som förekommer i det moderna, vetenskapliga folkhälsoarbetet. Socialt kapital kan till exempel bestå av frivilligt engagemang och ömsesidigt förtroende mellan människor, något som kan ta sig uttryck i ett starkt frivilligt organisationsliv. Detta i sin tur skapar ekonomisk utveckling. ”När socialt kapital minskar dramatiskt, påverkar det inte bara tillväxten i ett samhälle utan även brottsligheten, sjukdomars utbredning, social utslagning och skolornas möjlighet att fungera”.³ Professor Michael Marmot skriver i den populärvetenskapliga boken ”Statussyndromet” – om hur vår sociala position påverkar hälsan och livslängden.

Miljöpartiet menar att utgångspunkterna ovan ska beaktas i folkhälsopolitiken, både nationellt och i biståndspolitiken, där arbetet bör samordnas med millenniemålen. För att ta fram strategier och åtgärdsprogram i Sverige, så som FN uppmanar till, vill vi tillsätta en nationell folkhälsokommission.

Arbetet med att följa upp miljömål och folkhälsomål bör i framtiden samordnas och få en gemensam ledning på central regeringsnivå.

² Richard Wilkinson, Kate Pickett: *Jämlikhetsanden*.

³ Robert Putnam: *Den fungerande demokratin 1996*.

Fel! Okänt namn på

Miljöpartiet vill stärka folkhälsoforskningen och då särskilt interventionsforskningen, det vill säga effekter av åtgärder som vidtas för att påverka hälsa, social funktionsförmåga med mera. Kunskapen om vad som orsakar ohälsa har ökat och ökar alltjämt, men vilka metoder som är de mest verk-samma för att främja hälsa och motverka ohälsa behöver analyseras mer och även ses ihop med miljörelaterade faktorer.

Stockholm den 4 oktober 2011

Gunvor G Ericson (MP)

Mats Pertoft (MP)

Jan Lindholm (MP)

Magnus Ehrencrona (MP)